

Myter om vapnens och kärlekens gudinna Afrodite.

Göta Johansson, doktorand i religionshistoria

Afrodite född genom kastration - eller synkretism.

Kronos

Switch! - Med ett väldigt hugg av skäran, skörderedskapet, kastrerar titanen Kronos sin sovande fader Uranos, himmelsguden. Och därefter kastar Kronos snabbt ut sin faders könsdelar i det blå, svallande, böljande Medelhavet. I havets djup, av det skum som uppstod omkring Uranos könsdelar, föds Afrodite, kärlekens gudinna, som inom sig också bär drag av krig och våld. Förd av en våg stiger gudinnan iland på ön Cypern, mellanstationen för hennes vandringar ut över grekiskt område och vidare ut över världen.

Afrodite har fått sina krigiska drag från de semitiska babylo- niernas gudinna Ishtar, som har sin motsvarighet i västsemiternas Astarte. Gudinnan Ishtar anlände till Cypern ca. 1200 - 1050 före vår tideräkning tillsammans med smeder och handelsmän, som invandrat till denna ö på grund av dess rika kopparfyndigheter. På Cypern förenas Ishtar med den gamla, inhemska modergudinnan och senare med ytterligare en gudinna, som ca. 1000 före vår tideräkning kom till ön från Kreta tillsammans med invandrare därifrån. Av denna trefaldiga gudinesammansmältning formas Afrodite, hon som sägs vara född av havets skum.

Afrodite

Make med metallkänsla.

Afrodite fick till make den halte, sotige smeden Hefaistos, som smider underbara smycken till sköna kvinnor, men även svärd och andra vapen till stridsberedda unga män. Men äktenskapet blev inte till hinder för kärleksgudinnans otaliga snedsprång. Och hon fann sina älskare både bland gudar och bland människor.

Hefaistos

Skönhetstävlingen.

Det rustades till bröllop mellan kung Peleus i Phthia, Thessalien och Thetis. Till detta bröllop hade alla gudar och gudinnor inbjudits utom Eris, tvedräktens gudinna, syster till krigsguden Ares. Men Eris begav sig trots detta ändå till bröllopet, för att i vredesmod där kasta in ett gyllene äpple bland de församlade gästerna, ett äpple med in-

skriften: »till den skönaste», vilket resulterade i en skönhetstävling. Till domare i denna tävling utsågs Paris, en trojansk prins. Avgörandet i tävlingen kom att stå mellan Hera, Athena och Afrodite, vilka alla tre försökte muta domaren för att vinna titeln. Afrodite vann tävlingen, när hon som motprestation erbjödr sig att hjälpa Paris att erövra världens vackraste kvinna.

Hera

Trojanska kriget.

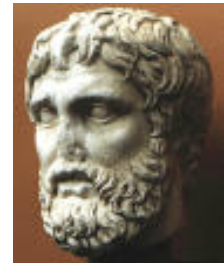
Athena

Världens vackraste kvinna, Helena, var redan gift med Spartas kung, Menelaos. Men detta utgjorde inget hinder för Afrodites agerande. Hon hjälpte därför Paris av Troja att röva bort och erövra Spartas drottning Helena, ett kvinnorov som blev upptakten till till det trojanska kriget. Afrodite skadades själv i detta krig, när hon försökte rädda sin son Aeneas, som

Diomedes

deltog på den trojanska sidan. Hjälten Diomedes, som kämpade på motsatt sida, eggades av gudinnan Athena till att sticka sin lans i Afrodites handled. Blödande och med stor smärta flydde gudinnan bort. Sonen Aeneas räddades sedan genom ett ingripande av guden Apollon.

Aeneas

Apollon

Och Afrodite fick själv hjälp av gudinnan Iris, som förde henne fram till krigsguden Ares. De två gudinnorna fik sedan låna Ares hästspann för sin färd hem till Olympen. Vid hemkomsten informerades gudfadern Zeus om den timade händelsen av gudinnorna Hera och Athena. Athena gjorde det på ett spefullt och lögnaktigt sätt, hon som själv hade ett finger med i spelet. Zeus lyssnade och vände sig därefter till Afrodite och uppmanade henne att inte

Zeus

bry sig om krig, utan att istället ägna sig åt längtansvärda bröllopssysslor.

I kärlekens bojar.

Ares

Den tidigare omtalade sonen till Afrodite, Aeneas, far var en trojansk furste vid namn Anchises. Men inte endast jordiska män utan även gudar hade funnit vägen till Afrodites sängkammare. Med krigsguden Ares hade hon den lille, bevingade sonen Eros, kärleksguden, som flyger omkring med sin båge och sitt koger. En gång när Ares skulle uppsöka gudinnan för en kärleksstund, fick hennes make, Hefaistos, kännedom om det genom solguden Helios. Hefaistos gick då genast till

Eros

smedjan och smidde starka, osynliga bojor, inte ens synliga för gudaögon, vilka han sedan fäste kring den äktenskapliga sängen. När sedan Ares och Afrodite inledde en herdestund i sängen, slöt sig bojorna omkring dem och de satt ohjälpligt fast i ett ömt famntag. Hefaistos, som stått på lur, gick in genom dörren och betraktade de fångna och ropade därefter på de övriga gudarna, som skyndade dit, för att vid åsynen av de två fjättrade brista ut i ett hejdlöst skratt.

Älskaren inuti trädet.

Den syriske kungen, Theias, hade en dotter vid namn Myrrha, en flicka som på grund av Afrodites vrede förälskade sig i sin egen far i så hög grad att hon önskade att få bli hans älskarinna. Myrrha lyckades så småningom uppfylla denna önskan bl.a. beroende på, att hon genom hot tvingade sin gamla amma till medhjälp. Amman förde i skydd av nattens mörker in dottern till bädden i kungens sovrum, i vilken den intet ont anande fadern redan låg. Detta pågick i tolv nätter, men den sista natten blev kungen nyfiken på sin älskarinna och upptäckte då till sin fasa att det var hans egen dotter. I förtvivlan grep han efter svärdet för att döda dottern, men flickan flydde bort, undan sin faders vrede. Myrrha insåg vid den av sin gärning, i vetskap om att hon bar sin egen fars barn under sitt hjärta, och i djupaste förtvivlan anropade hon gudarna och bad om hjälp. Och gudarna ingrep i hennes svåra situation genom att förvandla henne till ett myrraträd. När tio månader hade förflutit, sprack plösligt barken upp och ut kom ett vackert

Adonis

gossebarn. Barnet växte upp till en underskön yngling vid namn Adonis, som blev en av Afrodites älskare. En yngling som fann behag i jakt, vilket fick förödande konsekvenser. Det påstås att Ares, krigsguden, betraktade Adonis och Afrodites förhållande med allt mörkare ögon. Med svartsjukt sinne sände han därför ett vildsvin, eller uppträdde själv i detta djurs gestalt, ett uppretat vildsvin som med sina väldiga betar dödade Adonis. Afrodite blev förtvivlad, men Zeus ingrep och återuppväckte Adonis till ett liv i sex månader ovan jorden och sex månader under jorden.

Och av det blod som sipprade fram från Adonis sår, skapade Afrodite de mest underbara, vackra anemoner.

Lästips:

Graves, Robert, *The Greek Myths*, London 1992.

Homeros, *Iliaden och Odysseen*, i översättning, Viborg 1992 och 1997.

Nilsson, Martin P:n, *Olympen*, Stockholm 1987.

Ovidius, *Metamorphoser*, i översättning, Malmö 1969.

Winblad, Marie-Louise, *Den skäggiga gudinnan*, Stockholm 1995.